

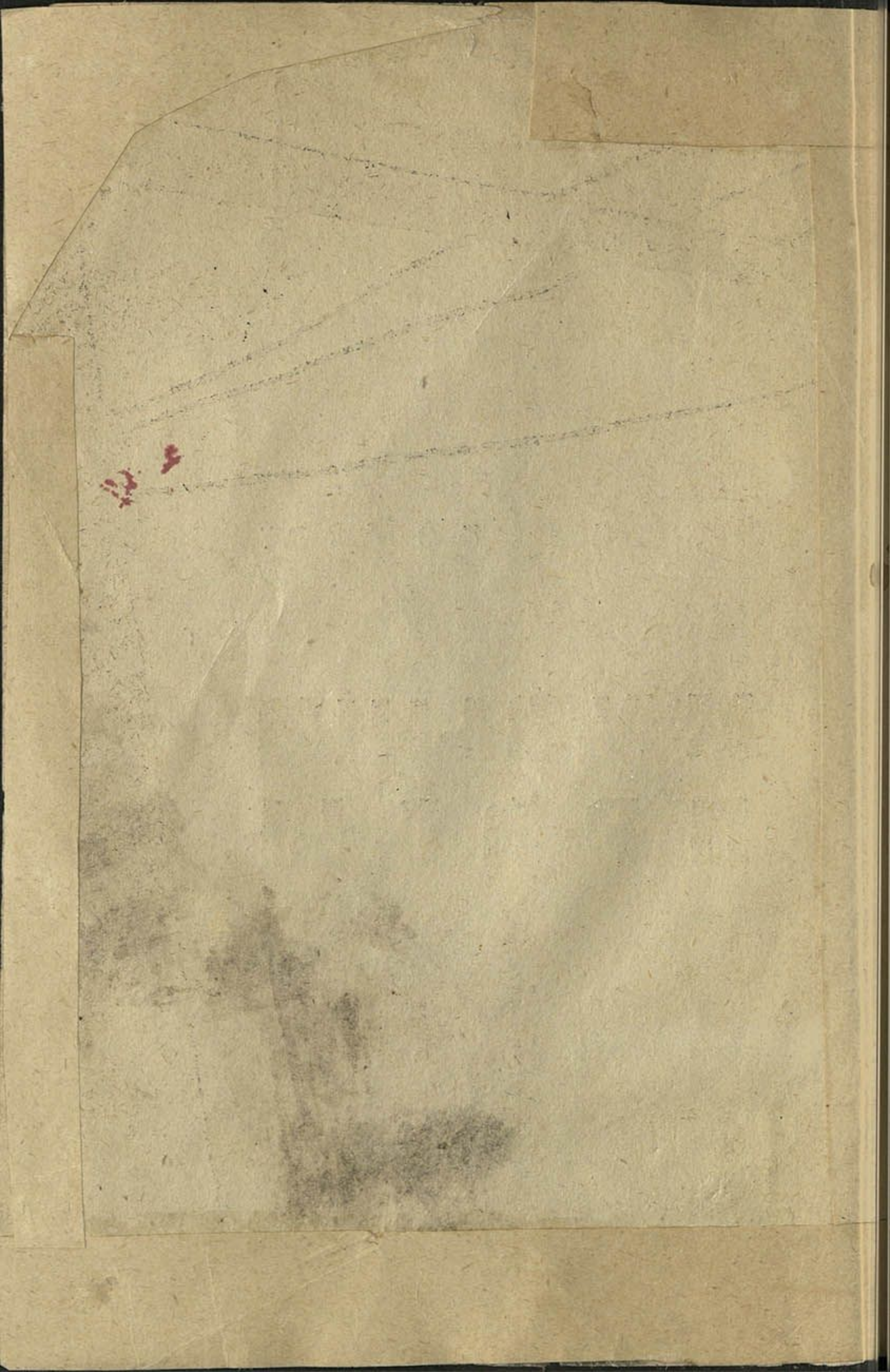
БА 57.207

В. Казлоўскі

**МУЗЫКА
ПРАЦЫ**

Д В Б

Л І М

ВІКТАР

КАЗЛ

С К І

БА 57207

Прочитано 1939 г.

Пр. 33

МУЗЫКА

П Р А Ц Ы

п о з з і я

БА 57207

Музейская Цэнтр. І.
 Біб. І. М. К. МАРКС
 Інв. № ~~24404~~ 9498
 Адрэс.
 Цыфр. К. - 14

7664

Бел. аддзел
1994 г.

ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА БЕЛАРУСІ
М Е Н С К Л І М 1932

Музейская Цэнтр. І.
Біб. І. М. К. МАРКС

Рэдактар М. Лабадаеў
Тэхрэдактар І. Жыгар
Корэктар Ю. Жыдовіч
Здана ў друкарню 19/VI—32 г.
Падпісана да друку 3/IX—32 г.

З Ь М Е С Т

	Стар.
I	
Мая праца і трывога	5
Баляда пра варанога каня	13
✓ Я—сын рэспублікі	21
Будуецца мост	25
✓ Тачачнік	31
✓ Дрывасекі	35
Плытнікі	40
Збожжам запахла зямля	45
II	
✓ Абвяшчаю я свой прыгавор	53
✓ Помняцца нам расстраляныя дні	59
Радые-опера	62

25. 11. 4. 2009

Заказ № 1653.

2.000 экз.

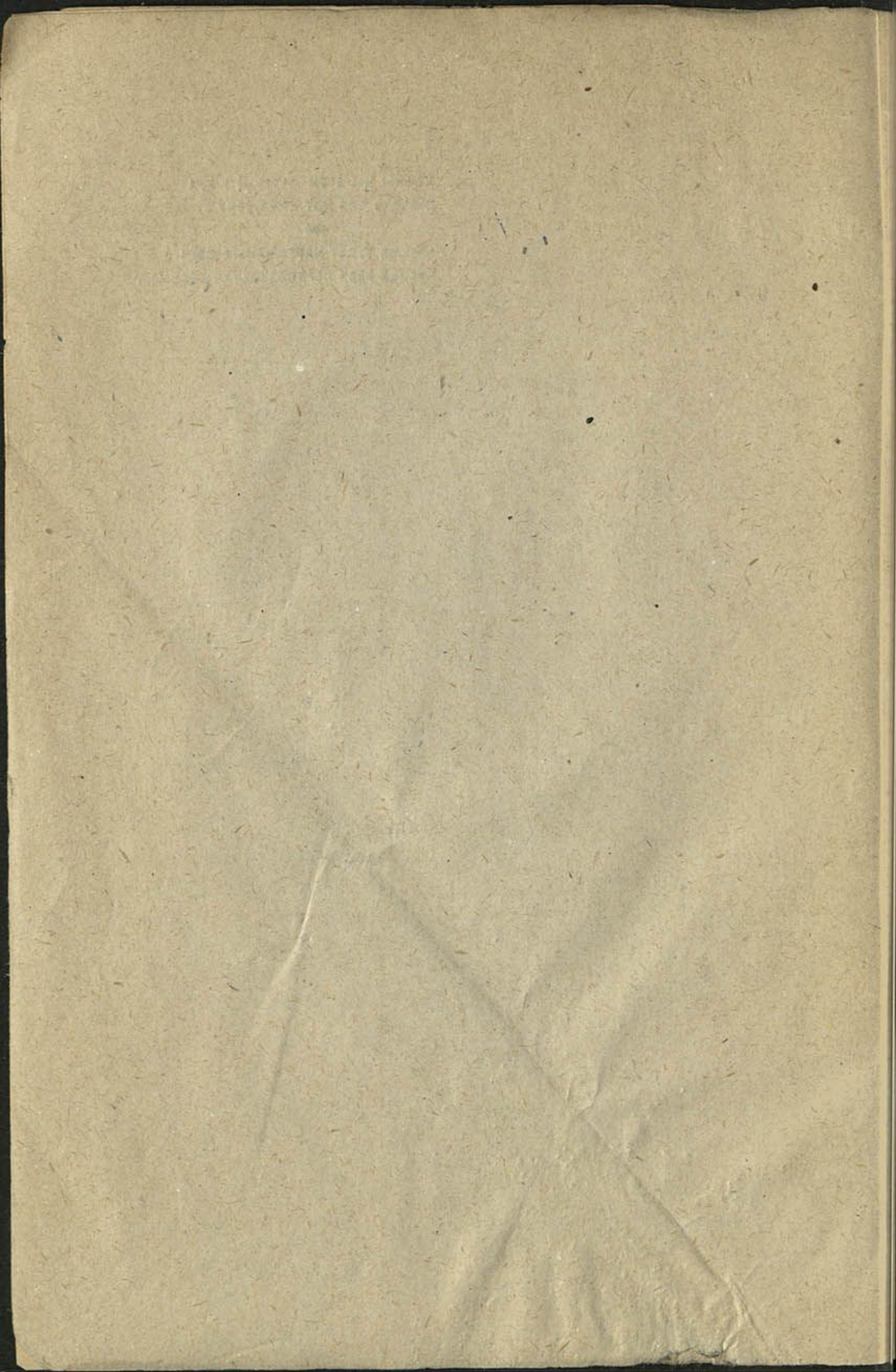
(4 арк.)

Уп. Галоўлітбелу № а 227.

Друкарня імя Сталіна.

КОЖНЫ МЫ АТОМ МАТЭРЫ] Ё РУХ
ПУСЬЦІМ ДЛЯ МЭТ КОМУНІЗМУ

■
ЧУЕЦЦА ТУПАТ НАПРУЖАНЫХ ДЗЁН
ЧУЕЦЦА ЗВОН ПЕРАПЛАЎЛЕНАЙ БРОНЗЫ...

Магілеўская Цэнтр. Рэсп.
 Біб. ім. К. МАРКСА.
 Інв. № 9438 2404.
 Адр. _____
 Шыфр. К.-14

МАЯ ПРАЦА І ТРЫВОГА

Шр. 33

Дзень забразгае мне ў вакно
 Ды загойдаецца на правадох,
 Дастаю з шуфляды свой блёк-нот
 Выпраўляю ў рэйс рандо,

Цяжкіх дум я ўзьнімаю груз
 І ўскладаю на дужыя каркі строф.
 І лірычны настрой даручыўшы пяру,
 Пракладаю поэзіі няпройдзены троп.

Я кожным словам буду даражыць,
 Што вырастае у зброю клясы.
 Поэзіі вастрыць нажы,
 Я супроць ворага пакляўся.

Поэзія павінна быць як дынамыт.
 Поэзія —
 расплаўлены мэталь,
 узарваны порах.

Поэзіяй —
 варочаць працы рытм,
 Як электрычны ток варочае моторы.

Мы армію катрэн і квінт
 Ад галавы да пят узброім.
 І кожнай літары нарэжам вінт,
 Рыхтуючы
 на ворага
 пэраксэлін
 настрою.

І пойдучь пад каманду рыфм
Брыгады строф непераможных
Шукаць поэзіі іншы рытм,
Змагацца з лірыкай варожай.

Пачуцьцяў здраду і ману
Контроль сьвядомасьці заганьбіць..
І мо поэзія вайну
Абвесьціць дактылям і ямбам.

Я ў працу песьняю ўрасту,
Ня буду вершам душы нянчыць..
І правады лірычных струн
Крануць мае грубыя пальцы..

*
* *
*

Урываецца
сонца
праз
шыбы вакон

І мяне
з-за стала
выганяе ў горад:

— Трэба падслухаць
машын
акорд..

Каб заспакоіць
лірычны
голад.

І я недапісаны верш кладу,
Ці-ж работы
няма
мне іншай..

І ўзьнімаю сваю хаду
Над рыштавальнаю вышкай:
Пад нагамі
кружацца
трамвайныя вагоны..

Пад нагамі
гойдаецца,
як п'яны,
мост.

І торсы
карпусоў
на гонар
Выпроставаюцца
на ўвесь рост.

Быццам
мур павярнуўся
угару дном.

Быццам
ліфт
абарваўся
на пятым
паверсе...

Карпусы
гарадоў!..

Карпусы
гарадоў!..

Вы ўрасьлі
ў карпусы
маіх
вершаў.

Кожна літара
Кожны радок—
гэта музыка
цэглы
і вапны...

Карпусы
гарадоў!..

Карпусы
гарадоў!..

Вы
ўрасьлі
ў карпусы
маіх
вершаў
нязграбных.

Навошта тут вершы—
патрэбна жарства.
Трэба цэглу паліць,
каб сьпявала пад кельняй.
Буду,
пакуль не ажрыпне гартань,
Рытмаваць песьні цэгли
з душою пякельнай.
Рэжу рыдлёўкай сырую жарству,
Ускладаю на тачкі—
і мажнее карак.
І я адчуваю
як сам
расту
Разам
з маім
узбуялым
краем.
І ўсьмяхаюцца мне муляры:
— „Мабыць лягчэй,
Чымся груз атрамэнту?“
— Таварышы!
цяжкія
тоны
рыфм
Таксама
ня лёгка
варочаць
паэту.
Я лірыкі
песенны
груз кладу
Думам
маім
на карак...
Рычагамі цягліц
і
напружаных дум

Над вякамі
узнімае жыцьцё
пролетары.

— Мы муруем
муры
над мурамі
муроў,

А ты песні,
каб з нашай душой гаварылі.
І я зноўку рыдлёўку
зьмяніў на пяро,

Узьнімаючы
строф
цэнтнеровыя
гіры.

.....

Пакуль
лямцы
горбілі
сілу плячэй
І кашуля ўлівалася
пахам
цамэнту,

Над горадам
сьпеў
муляроў
гучэў,

Разьвінаючы
рухаў
рытмічных пэнты.

* * *

Цягнікі ўзьнялі
такі вэрлах
і гвалт,

Цягнікі нарабілі
такога гаму,

Што здалося
зямля,
як дрыгва,
Апускаецца
пад нагамі.
Лямант сырэн
разарваўся
над горадам
І цішыня
страпянулася
ў утульных ложках,
Трывога
у сьцены
застукала
молатам,
Узбунтованы сон
тратуары загошкаў.
Выбух бомб
скалануў паветра
І зоры
ракет
закружыліся
над мачтамі,
Вочы вытрашчылі
над плошчамі
пражэктары
І бялёны
распырскваюць
газавае
вар'яцтва.
Профільтрованым
тленам
набрыньваюць
лёгка.
УУ-х-х-х!
не хапае паветра
у супроцьгазе...
Упэўнена сьціснуў
вінтоўку я —

Ведаю
Свой баявы
абавязак.

*
*
*

І загаласілі зноў
экспрэсы
і транзіты,
Пасыпаліся іскры
з-пад калёс трамвайных,
Манэўровую
маю пазыцыю
Да канца
непахісна
трымаю.
Ліхтары
сыпанулі
снапамі электро
І спакой у пакоях
падушкі душыць.
І капэлюш
з найгоршага фэтру
Насоўваю зноў на вушы.
Хто—
за руль,
за напільнік,
А хто
за вапну.
А хто—
шкло
І шашу
шліфуе,
А я ўзьнімаю
поэзіі
капур
І масты
няпрыступных
поэм
майструю.

Хто шліфуе і шкло і шашу,
А хто кіраваць цягнікамі спрытны.
А я выкладаю сваю душу
У слоўныя формы рытму.
Ноч павесілася
на правадох
І здранцьвелымі
пальцамі
ловіць зоры.
Душа
разьліваецца
на тысячы ладоў,
Варочаючы дум
ацяжэлыя
жорны.
А калі
мае вусы
і голаў аголяць,
І я скіну капэлюш
і гальстух.
Рэспубліка
падасьць
мне голас
І я стану
НА ВАХТУ!

БАЛЯДА ПРА ВАРАНОГА КАНЯ

Толькі спалоханы дзень дагарэў
На вяршалінах гонкіх дрэў,

Як чорныя факелы змрок прасьцёр
Да самых званоў разгайданых зор.

Узьнімалася распач да самых нябёс,
Як выпроствала сьмерць над зямлёй свой торс.

Рулі сьціскаюць чатыры рукі,
Сашчапіліся гнеўна два штыкі.

Біліся сэрцы ў двух байцоў,
Кожны сваё бараніў жыцьцё.

І той, што з Лўстрыйскіх прыйшоў палёў,
Расейскага брата закалоў.

Як былі ад чумы мы вайны п'яны,
Бы ўпіваліся пахам жыцьця, паны.

Бег чалавек... паваліўся ў сьнег...
А вам у пасьцелі і радасьць, і сьмех.

Чалавек у зьнямозе ўзьняў руку
І сьціскае ў пальцах вар'яцтва куль.

А вы ўзьнімаеце чашы він,
Каб секлі брат брата і бацьку сын.

Калі цела яго прыстаўлялі к слупу,
У паненкі сваё, вы абмацвалі пульс.

Вы краналі яе бранзалет на руцэ,
Як мы бралі брат брата на прыцэл.

Чаплялі папы нам на грудзі крыжы,
Каб ляпей на братоў мы вастрылі нажы.

Каб насілі на целе мы ран струпы,
Вы малебны спраўлялі па нас, папы.

Каб на Мыліцах шлі мы заместа ног,
Вы казалі:— „Вайны патрабуе бог“.

Вы памінкі спраўлялі па нас, папы,
Толькі-б несьлі ў магілы свае мы трупы.

Палохалі пеклам і гневам крыста,
Выракам кожнага дрэва й куста.

Калі немцу такому-ж, як і я сам,
Галавы не падкосіць мая каса.

І былі мы ад вашай маны п'яны,
І жыўцом нас закопвалі у курганы.

Як былі ад чумы мы вайны п'яны,
Вы ўпіваліся пахам жыцьця паны...

І калі мой таварыш быў сьмерцю п'яны,
Прыскакаў да мяне яго конь вараны.

Ах, конь мой вараны!
Іржы, іржы.
Імчыся ў даль
Чорт ведае якую.
Нам трэба жыць,
Патрэбна шмат нам жыць,
Каб скіраваць
У другі кірунак кулі.

Нам трэба несьці
Зноў сваё жыцьцё
За Перакоп,
Ў Сібірскія завеі,
Каб рэволюцыі
Пылаў касьцёр,
Над галавой
Сьцягі каб пунсавелі.

*
**

А калі Перакопам быў зноў акуп,
Мне таварышам стаў вараны мой конь.

Суровы быў змрок і Сібірскі сьнег,
Калі зноў ў руках я са сьмерцю бег.

Гнаўся за мной генэрал Калчак,
Конь мяне кулі шывчэй імчаў.

Людзі ўцякалі ад выбуху бомб,
Грудзі мае працінала боль.

Калі я з сядла паваліўся ніц,
Мяне конь вараны вартаваў тры дні.

І капытамі ён землю біў,
Пакуль маю боль ня ўвязалі ў бінт.

Пакуль жывём,
Пакуль мы будзем жыць —
Ня страшны нам
Ні ворагі, ні кулі.
Ах, конь мой, вараны!
Іржы, іржы.
Імчыся ў даль
Чорт ведае якую.

*
**

Спатыкнуўся ў сьнегу генэрал Калчак...

.....
Па стапох мяне конь вараны імчаў...

Конь яшчэ свой не даеў аброк,
Як бухнулі бомбы на дно Дняпро.

Тупнуў мой конь, прыкусиў язык...
І бліснула сьмерць на кіпцях пік.

Кружыліся коні ў віры ракі,
Біліся хвалі аб бакі.

Стукнулi шпоры па баку...
Белыя беглі за Буг-раку.

І хвалі імчалі—„Ах“! ды—„Ух“!
І бухнулi людзі і бомбы ў Буг.

Стаміліся мускулы ног і рук
І хвалі мяне ў палон бяруць.

Кружыўся ў віры вараны мой конь,
Я схапіўся за грыву яго рукой.

Разам на беразе мы ляглі,
Крывавую воду мы пілі.

Здавалася, неба сінее сiнь
І на ўсе галасы шумяць лясы.

Здавалася, падалі долу дубы,
Як нехта сказаў: „Большавік... дабі.“

А пасья праз лясы нас сябры павялі
Песьнямі нас сустракалі палі.

З музыкай нас сустракалі ў палку.
Ціснулі мне камандзіры руку.

.....

А калі засыпалі рыдлёўкі акуп,
Разьвітаўся са мной вараны мой конь.

* * *

Ён таптаў капытамі куп'ё па лугу,
Насіў над сваёй галавой дугу.

З плугам па полі павольна ішоў,
Захапляўся зялёным ён шумам аўсоў.

Вецер рыжую грыву яго часаў,
Яму сьніліся цэлыя сьвірны аўса.

Сьніў—быццам копы мурожных траў
Яго гаспадар яму ў ясьлі клаў.

І цяпер ён ня знаў, што такое аброк.
Толькі цяжкую борану ў стоме валок.

А калі незнарок сарве колас ці струк,
На сьпіну яму апускаўся друк.

Прамяняў-бы ён ногі на дзьве рукі,
Каб сабе наскладаць канюшыны валкі.

Хацелася біцца з людзямі яму.
Як галоднаму клалі на шыю хамут.

Толькі сухую салому жаваў,
Ды на неба глядзеў цераз грыву хлява.

* * *

А я зноўку сеў на свой паравоз.
Слухаў сталёвыя песьні калёс.

Пракладаючы сьцежку з валка на валок
Тысячы вёрст паравоз валок.

Жыцьця і трывогі людзкае груз...
Віўся й шыпеў, бы разьюшаны вуж.

А калі каля станцыі стаў цягнік,
Везьлі багаж на маім кані.

Ён тугія атосы зрываў з асей,
Нясучы сваё цела ва ўсёй красе.

На покліч мой конь вараны заірзаў.
„Да спатканьня“.—Яму адказаў вогзал.

Бегаў цягнік то ў Сібір, то назад.
Толькі стаяў нярухома вогзал.

І другі чалавек сеў на мой цягнік.
Імчаўся на Омск, бы калісь на кані.

— Помніш, як бег генэрал Калчак?
І машыніст павярнуў рычаг.

Стаў паравоз... і назад пабег
З мэталічнаю песьняю на губе.

І другі машыніст зноў кіруе на Омск,
А мяне вараны ў колгас прывёз.

Я вастрыў лемяшы і зубы барон,
А ў стадоле стаяў вараны мой конь.

Я казаў падкаваць варанога каня...
І тыдзень за тыднем дарма канаў.

* * *

Семдзсят коняй іржуць ля стадол.
Самі стадолы, як барскі дом.

І цягне інакшы ўжо конь плугі,
Не патрэбна яму ні гужоў, ні дугі.

Вараному прыходзяць ўжо грыву часаць.
І сыплюць у скрыні па шапцы аўса.

А хто гаспадар—невядома каню:
Ня той есьці дае, што бярэ ў барану.

Ня ведае конь, як завуцца дні,
Ці патрэбна яму, як людзям, выхадны.

Сёньня чамусь не запрэглі каня—
Сьвяткуе і ён, хоць ня знае каляд.

* * *

Наскладана ля стайні саломы капа,
П'яны канюх ля капы ўпаў.

Сьпіць і ня ведае п'яны канюх,
Што есьці ня даў вараному каню.

Ня можа ў людзей конь прасіць яды,
Ня можа начэрпаць сабе вады.

Ня можа ён слова каму сказаць
І выплакаць гора сваё ў сьлязах.

Каб сёньня ён быў маладым, як калісь,
Ён-бы сьцену сваімі зубамі грыз.

Ён каркам сваім праламаў-бы тын,
Падваротню разьбілі-б яго капыты.

Нюхае сьцены і зямлю конь,
Ня схіліў галавы яго сёньня сон.

* * *

Сон затапіў усе вуліцы й пляц...
Толькі ў аднэй установе ня сьпяць.

Ня спыняе свой стук апарат Морзэ...
І патайны пакет паштар вязе.

На дзiesiąтай вярсьце перадаў пакет.
— „Сёньня-ж яго заімчы ў Савет.“

Сумкі ня зьняў паштальён з плячэй:
— „Канюх, падавай мне каня хутчэй“.

Закілзаў варанога канюх каня.
— „Не дагоніць яго і ваўкоў гайня“.

Гойкнуў... і сьнег сыпануў з-пад ног.
Скакаў вараны колькі толькі мог.

Апошнюю сілу на бег аддаў.
Мроіцца сытны авёс і вада.

Стукнула палка па баку...
і конь спатыкнуўся на скаку.

Здаецца яму, што ён п'е ваду.
І выцягнуў шыю сваю на ільду.

Здаецца яму, што ён сена есьць.
Ня ведае конь, што такое сьмерць.

Яму мроіцца смачнае млека кабыл...
І чорная боль пацякла з губы.

І зоры вачэй пакаціліся ў сіль.
Здаецца, шуршаць на папасе аўсы.

Конь ня ведае, што ён пакет не данёс,
Што на шкуру яго ўжо навостраны нож.

А ты ведаеш п'яны злачынца, канюх.
Што зрабіў ты майму вараному каню!?

А ты ведаеш злы душагуб паштальён,
Адчаго вараны памірае мой конь?!

Адкажы мне таварыш старшыня,
І чаму не пад кулі майго вы каня!?

Заўтра і вас пазавуць у Савет,
Што не дастаўлены ўпору пакет.

Патрабуе адказу савецкі закон,
За якое злачынства забіты мой конь.

Я выклікаю Вас зараз на суд.
Таварышы!

Шапкі зьняць прашу.

10/І-32 г.
Мрочкі

Я—СЫН РЭСПУБЛІКІ

Я поэтам яшчэ
ня быў.
Я поэтам і быць
ня мару.
Я прагну ў агні
барацьбы.
Зьвярнуць
свайму ворагу карак.
Я хачу
сваім словам грубым
На франтах будаўніцтва
змагацца
За магутны
творчы
уздым,
За вялікія
тэмпы
працы.
Я ня прывык
углядацца ў красу.
Я ня прывык
да пяшчот
і
ласкі.
Жорсткія дні
я
жыцьця нясу
Шукаючы шчасьця
у
працы цяжкай.

Ня люблю
пра
лірычны
настрой
казаць,

Не хачу
гаварыць
пра
напеўнасьць
поэзіі.

Калі
пры змаганьні
ўступлю
ў азарт—

Ворага
буду
да сьмерці
рэзаць.

Я ня прывык
гаварыць
здарма.

І абы свае
сілы
шэйгаць.

Калі сваю
шыю дастаў
з ярма, —

Голаў узьняць
мне
вышэй ільга,

Я не магу
без работы
быць

Ды глядзець
як працуюць
іншыя.

Я прагну
суровай
барацьбы

За кожны
кілёват
энергіі
лішняе.

Я Рэспублікі працы
сын

І сілу
сваю
я пакласьці
мушу,

Наліваючы
галасы
машын

Тысяча —
вольтавым
пульсам.

Я не стаю ля варштату
штодзень,

Але я умею
валодаць
горнамі.

І калі
на трывогу
завод загудзе —

На работу
я рукі
аддам мазольныя.
калі я пачую
кліч зямлі:

— „Прагнуць
палі
мэталю“ —

Пайду я
руду у мартэнах
паліць

І на плугі
буду
плавіць
сталь я.

Калі трэба—
я вугаль пайду капаць,

Калі трэба—
вінтоўку я стану
чысьціць.

І буду стаяць
на мяжы,
ля слупа—

Вартаваць юны край
ад зладзеяў—
злачынцаў.

Завадзкія
пайду
мураваць
муры.

Буду цэглу ўзьнімаць
на паверх
дваццаты.

І будзе
з жалезам
бэтон гаварыць—

Будоўлі
найлепшы
агітатар.

Маці мяне
не пакліча спаць,

Пакуль
я работы свае
ня скончу.

Прышрубоўваць
пайду я
рэйкі
да шпал

Ад Менску
да
нашых Мрочак.

І цягнікі
праз балоты
і бор

Праблягуць
каля
вёскі нашай.

І выйдзе
матуля мая
на двор

Слухаць
калёс
пераможных
маршы.

Менск.
26/XII—30 г.

Б У Д У Е Ц Ц А М О С Т

Пілы гострымі зубамі

грызуць

бервяно,

Пільнікі пяюць,

пакуль сьпеў яшчэ

піл ня сьціх.

Разьвінаецца

за

зьвяном

зьвяно

Бальшавіцкай

магутнасьці

і

пільнасьці.

Шасьцяронак

жалезныя

лапы

Напінаюць

струны

крутых

канатаў.

І падае

раптам

на

палю

капур

Чыгунным

чэравам

счэсаным

на канты.

І паветра аглушана
цяжкім рэхам,
Зямля страсянулася
на два
кварталы.
Пад ваганеткамі
стогнуць
рэйкі,
Бэтонамешалкі
жарству
глытаюць.
Разьзявіць чарпалка
жалезны
рот,
Возьме...
і
выплюне
перажованы бэтон.
Варочаецца
грузны
калаўрот.
Пэраліваюцца
кольцаў галасы:
басы,
контральто,
барытон.
І стукаюць малаткі
ў
такт:
дзын-бум,
тук-так,
дзын-бум,
тук-так.
Напружваюцца
мускулы
дужых
рук,

І ўзьнімаюцца
 рэйкі
 на
 балькі.
 Арматуршчык
 прантоў распакоўвае
 пук.
 — „Шух-шах“ —
 па аполках
 бегаюць
 рубанкі
 Выварочваюць
 тачкі
 сырую жарству.
 І пахне паветра
 распыленай
 вапнаю.
 Над рэчкаю
 стромкія
 аркі
 растуць.
 Захлынаюцца
 помпы
 на порнасьцю
 клапанаў.
 Да паль
 прышрубоўваюць
 плашкі
 шпал...
 Вада упіраецца
 ў грудзі заставак.
 Месяц разьбітай
 люстэркай
 упаў,
 Каб ня здолела ноч
 у
 рабоце заставаць.
 Сонца
 расплаўленай бронзай
 крапае,

Сьвяжыною .азоннай
надзьмуліся
лёгка...

Узьнімаецца
і
падае
тысячатонны
капур...

Варушыцца
зямля
пад хадой
пяцігодкавай.

Жорлы
жарон
жруць
жарству,
іржавую,

Конвеер
у
скрыні
гравіем
харкае.

Скора
праз мост
цягнікі
цяжарныя

Пабягуць
да
Архангельска,
да
Харкава.

Пілы
гострымі зубамі
грызуць
бервяно,

Пільнікі
пяюць
пакуль сьпеў яшчэ
піл ня сьціх...

Разьвінаецца
за зьвяном
зьяно
Бальшавіцкай
магутнасьці
і
Пільнасьці.

Менск, 10-IV-31 г.

ТАЧАЧНІК

Ня пытай, старэнькая матуля,
Адчаго асмуг я галавой,
Адчаго я душу маладую
Асыпаю скаргамі півонь.
О, ня плач, старэнькая, на стрэчу
Мне души ня вылячыць сьляза.
Тачкамі надломаныя плечы
Я прынёс ад раньня паказаць.
Ты казала: „Сёлятнія госьці
„Для цябе ня будуць вясялей:
„Жалудоў пасушаныя косьці
„Мы цяпер размолваем на хлеб“.
Дык чаго-ж цяпер ты маракуеш,
Дык чаго-ж сярдуеш на мяне,
Што ня йшоў з касою за раку я
Па нагах чароцінаў звінець.
Што ня йшоў бярозавую радасьць
Па палёх кудравых апяваць,
Што ня йшоў на стоптаныя грады
Ў адцьвітаныя травы цалаваць.
Я пайшоў, шукаючы прытулку,
Кожны грош цаніў маё жыцьцё.
Ліраю па дзікіх закавулках
Плакаў я з ватагаю старцоў.
Падышоў мой колішні таварыш
І падаў стамлёную руку:
„Адчаго-ж ты ходзіш па бульварах?—
Ці-ж ты душу прадаеш з пакут?
Юных дзён нявыпітае шчасьце
Ўзьніме бунт стрывожанай души.

Беларусь ня будзе больш бадзяцца —
Залатым убраньнем прашуршыцы!
Мо' тады ты й гора адгаруеш?
Мо' тады і прыдзеш да мяне?
Ціхую вячэрнюю зару я
Пачаплю ля схіленых сяней...*
На расстаньне пакланіўся ветла...
І сьляды застыглі ля прысад.
Зьнік...

І толькі прада мною цэтлік.
Яркне чорны ў біржу адрасат.
А на заўтра лёгкаю хадою
Я пайшоў па вуліцах худых.
Крок спыніў ля каменнага дому,
На панэль адкінуўшы сьляды.
Неспакойна клямка празьвінела,
Ападае цяжкі рып дзьвярэй.
У тужурках, сьвітках і ў шынелях...
Колькі тут за працаю патрэб!
— Вы студэнт? на чорную работу:
Тачкаваць за горадам жарству.
І пайшоў...

— Вось тачачнікі фронтам
З тачкамі
пасталі

на
вярсту.

Тачка
за
тачкай,

Тачка
за
тачкай,

Квох—
чу—
чы
цяжка

Цягнуць
стамлёна
жарству.

Такт

ды

за

тактам,

Такт

ды

за

тактам,

Па

топтанных

трактах

Лёскаты

толькі

ды

стук.

Крок

ды

за

крокам,

Крок

ды

за

крокам,

Ад

ранья

да

змроку

Чуецца

тачачны

грук.

Цьвёрда

ды

горда,

Горда

ды

цьвёрда

На

зло

лютым

лёрдам

Расьце

ды

з

руін

Беларусь.

Юных дзён нявыпітае шчасьце
Ўзьніме бунт стрывожанай душы.
Беларусь ня будзе больш бадзяцца—
Залатым убраньнем прашуршыць!
Ах, мая матуля дарагая!
Я ня з тачкай—з кнігаю цяпер.
Калі трэба, зноў пайду на граві.
Калі трэба, я пайду на сьмерць!

Менск.

17/XI—28 г.

Д Р Ы В А С Е К І

За вакном мяцеліца,
За вакном сьнягі.
Сад мой не вяселіцца
Ўсьмешкамі вяргінь.
Толькі дзесьці чуецца
Звонкі рып саней
І шумуюць вуліцы
Ў музыцы завей.
То ня гусі сьцелюцца
На палёх нагіх—
За вакном мяцеліца,
За вакном сьнягі.

.....
Трыццаць тры ідуць павольным крокам,
Тапары ўзьнімаюць трыццаць тры.
І ад раньня-раньняга да змроку
Чуцен плач сасоньніку ў бары.
„Мы ідзем лясоў маўкліва-сонных
Рабаваць чароўную красу.
Толькі пілы свой расьпеў вясёлы
Ціхаму сасоньніку нясуць“.

Паміраюць сосны-вяліканы
За Дняпро і Сталінстаны.

Ад
зор
да
зор
ржэ
гор-
ды
Бор.
За
ўда-
рам
ўдар
тры-
во-
жыць
даль.
I
друж-
ны
рытм
пра-
дуць
вят-
ры.
Раз!
Два!
Дай
сіл!
Нам
звон
піл
міл.
За-
дор-
ней
грук,
Сталь-
ны

наш
друг!
Сья-
вай,
та-
пор,
па-
ном
да-
кор!
Пам-
руць,
пам-
руць.
ма-
золь-
ных
рук
Ім
ня
ку-
піць

э
рась-
пе-
вам
піл.
Сталь-
ны
а-
корд,
сьпя-
вай,
та-
пор!
Для
но-
вых
гут
разь-

вей
ту-
гу.
Да
тла
скла-
дом
для
шахт,
для
домн.
Для
домн,
для
шахт,
сьпя-
шай,
сьпя-
шай!
Сталь-
ны
а-
корд,
сьпя-
вай,
та-
пор!
Уз-
ды-
мам
хваль
сьпя-
вай,
сьпя-
вай.

.....
І ад ранья-раньяга да змроку
Чуцен плач сасоньніку ў бары.
Трыццаць тры ідуць павольным крокам,
На спакой сьпяшаюць трыццаць тры.

А на стрэчу ў сьнежным перазвоне
Адлятае тройка маладых.
Ой, вы коні,
Коні, мае, коні,
На спакой,
Усьпеньвай павады.

Адпачыць ды зноўку заўтра з раньня
Загубіцца ў гомане лясным.
Ой, вы сані,
Сані, мае, сані,
Вашы песьні
Толькі да вясны.

А увесну тут, па-над балотам,
Будзем слухаць працы іншай рытм.
Аржаным палі пастануць фронтам
Сустракаць з заводаў трактары.

П Л Ы Т Н І К І

Ня прыду я сягонья ў твой сад,
Дзе мая расьцьвітала краса.

Я сягонья прысьці не магу
Расьпіваць твайго сэрца тугу.

Я пакіну палёў маіх звон
І вятром пабрыду ў уздагон.

Буду слухаць я музыку хваль,
Мяне ўсьцешыць вады шумны шал.

І пад звон, звонкіх згонаў і швар,
Буду нянчыць я арыю мар

Пра палёў недасьпелую рунь
І вачэй тваіх палкіх зару,

Пра палёў недажаты авёс
І зьмяі тваіх кольцамі кос.

Будзе роіцца зырккі твой зірк
У распырсканым россыпе пырск.

Будзеш ты са мной толькі у сьне
Падзяляць сваю радасьць і сьмех.

Ні спакой, ні пасьцельная ціш
Ня усьцешаць мяне у жыцьці.

* * *

І няхай сабе тваё аблічча
Запалоніць моладасьць маю,
А калі рэспубліка пакліча,—
Першай ёй сябе я аддаю.

А калі са мной аднаю сьцежкай
Хочаш ты ісьці па хвалях дзён,
Пакідай спакой палёў Узьдзенскіх,
На трывогу прамяняўшы сон.

Ні красой, ні ласкаю дзявочай
Ня прывабіш ты мяне ў пасьцель.
Трэба мне сягонья да паўночы
Адплываць з плытамі па рацэ.

* * *

Бомкаюць

бomкі

на беразе

Нёману.

—Ой,—ну!

Стогнуць

прыстані

грудзі

ад грузу

—Г-р-у-у!

Горбяцца плечы,

займаецца дух нам

—Ухнем!

Забліскалі скоблі і гэблі на ліштвах

—Ішт-ы!

Шпоны

на шпалы.

І пілы запелі

Да пены.

Трупы
падкошаных
сосен
ўпалі
на хвалі.

Ї сьціснулі швары сасновыя шыі.
Душы іх.

Згон разьвінуў сваю стройную постаць.
— На пост ст аць!

Дзвынгнулі склюды й сякеры у тахту.
— На вахту!

Зьнімайце платы й сваю сілу з гартолю!
— Гатова!

Прысы й бусакі апусьціліся ў воду.
— Ходу.

Таварышы! гляньце які разгон!
— На згон!

Гляньце, які наш шырокі шлях!
— А-хх!

Ці бачылі гэтка шалёны рух!
— У-хх!

Таварышы! гляньце, які размах!
— А-хх!

Таварышы! гляньце, які разьбег!
— Э-хх!

Ці вы адчуваеце наш уздым.
— Ой-ды!

Ці бачыце вы нашых сіл разгар!
— У-га!

Ці бачыце намі пракладзены тракт.
— Т-а-к!

Слухайце плытнікі Нёмну й Амуру
Буру!

Нас не спалохаюць буры і дождж.
— Маладосьць!

Пакажам стыхіі мы нашую моц.
Ёсьць!

Мы ветры і воду бярем на штурмы.
— Муштруем Амур мы!

Мы пераможам і шквалы, і штормы.
— Кіруем Дняпром мы!

Прымусім турбіны варочаць няўтомна
Дужыя мускулы Нёмну!

Праз горы праложам русло ракі.
— Бальшавікі!

Берагі акуем мы ў бэтонныя дамбы.
— Турбіны варочаць
нам-бы!

Гляньце,
вада, як нястрымна бяжыць!
— Жыць!

Мы спускі расчынім, праломім гаць.
— Будаваць!

Калоды і шпалы —
для шахт і гут!
— М-гу.

Чуеце!
просіць бярэвенья у нас
Данбас!

Ад нас патрабуе калод і шпал
Урал!

Пакуль над вадой адлюструецца лёд,
На поўны ход!

Не пакінем ніколі мы нашае варты.
— Варты!

Гойкнулі песьні і хвалі у тахту.
— НА ВАХТУ!

* * *

Я сягодня прысьці не магу
Распіваць з твайго сэрца тугу.
— Не магу.

Калі хочаш прыходзь слухаць музыку хваль.
— Баль.

Шумным шалам шумуе жвір.
— Ня журы.

Будзем слухаць мы Нёмну магутны гул.
— У-гу!

Будзем слухаць мы шопат К'яшоў, „Камышу“.
Щу-шу-шу.

* * *

Праз імгу,
і туман,
і змрок —
Голас
і крок!

І ў дваіх узьнялі
бусакі над вадой.
— Маладосьць!

Хвалі
бухаюць
аб
берагі
— „Бу-х!“

Грае
музыка
хваль
і душы.
— У-хх!

Якая шыр.

Менск.
30/X-1931 г.

ЗБОЖЖАМ ЗАПАХЛА ЗЯМЛЯ

чаму-ж
я так занепакоены?
Не ўсядзець на месцы,
не заснуць.
Не таму, што кроплямі
ў пакой мой
Налівае май
вішнёвую вясну.
Я ўстрывожан
думамі пра далі,
Дзе зямля
прапахла потам сёл,
Дзе сястра быдлячы гной
рукамі раскідае,
і варочае сахой
сыры пясок.

* * *

Не магу я сягонья заснуць.
Я сягонья замучан бяссоньніцай,
Я хачу паглядзець на вясну,
Што цвіце на колгасных ваколіцах.

Усю ноч я ў раздум'і ляжу.
Мне палеткі далёкія мрояцца.
Адзінокую ў полі мяжу
Прамінупа сталёвая коньніца.

Будзе маці стаяць і журыць.
А сястра за сахой увяродзіцца.

Ля іх ніў запяюць трактары
Пераможную песьню горадасьці.

Будуць дружныя косы зьвінець,
Падпяваючы вострым касілкам.
І ўзьнімуцца дужасьцю плеч
Копы траў на хаўрусных насілках.

А вы будзеце горам жанчын
Праклінаць не па сілах работу.
І тужлівы ваш сьпеў прагучыць
Над Узьдзенскім адцьвіўшым балотам.

Маці, маці, ня лёгка табе,
Валачы на плячах сена копы.
У колгасе вам будзе ляпей:
Колектыўная сіла і клопат.

* * *

Я і сам бадзяўся паміж межамі
У жытох губляючы тугу.
Быльнягу сярпамі горла рэзалі
Палыном палілі прагу губ.

Дні-стагодзьдзі швэндаліся, посьцячы,
Над матыгамі гадуючы гарбы,
У калясках плакалі ля постаці,
У жалейку граючы з вярбы.

Ці-ж сягонья песьнямі даўнейшымі
Будуць жнеі жніва услаўляць.
Не распальваць сёньня цыр іржавым крэсівам,
Раскладаць на комінку смаляк.

* * *

Сытым
сокам
вясны
упіліся палі.

Запахла
сасной смалой,
аміачнымі квасамі.
Струны пастронкаў
плугі
напялі.
Рукі па локці
работай закасаны.
Тарпяны закружыўся
над кузьняю дым.
Паветра набрэнкла
Драўлянаю гараю.
Акоўваюць
кол кавалі
абады;
— „Д“-ЫХ.
Мы
маладая гвардыя“.
Сталі упоравень
трыццаць мужчын...
І...
скалыхнуліся
дужыя
постаці.
Неабсяжны прастор
палыновых
лагчын
Мерным,
няўтомным
праходзяць поступам.
Дружныя
роўныя
рухі
рук
Расьсякаюць
паветра
золкае.
Сорак чатыры
плугі аруць,

Выварочваюць
боразны глыбокія.
Гострыя зубы
жалезных
барон
Вантробы зямлі
разгрызаюць
тлустыя:
Асыпаюцца грывы
крутых
баразён
Пакроеных
стройнымі
лустамі.
На карках ардэнак
рыпяць
хамуты,
Цуглі бражджаць
па напененых сківіцах.
Топчуць купінаў
пыл
тупыя
капыты.
Стаенныя коні
на
месцы
ня ўрымсьцяцца.
Растапілася
сонца
ў сіняй
высі,
Рассыпалася
пырскамі
сытнай
расы.
І... шырокая
плошча
палёў
калыша.

Вясёлыя
песень
галасы.

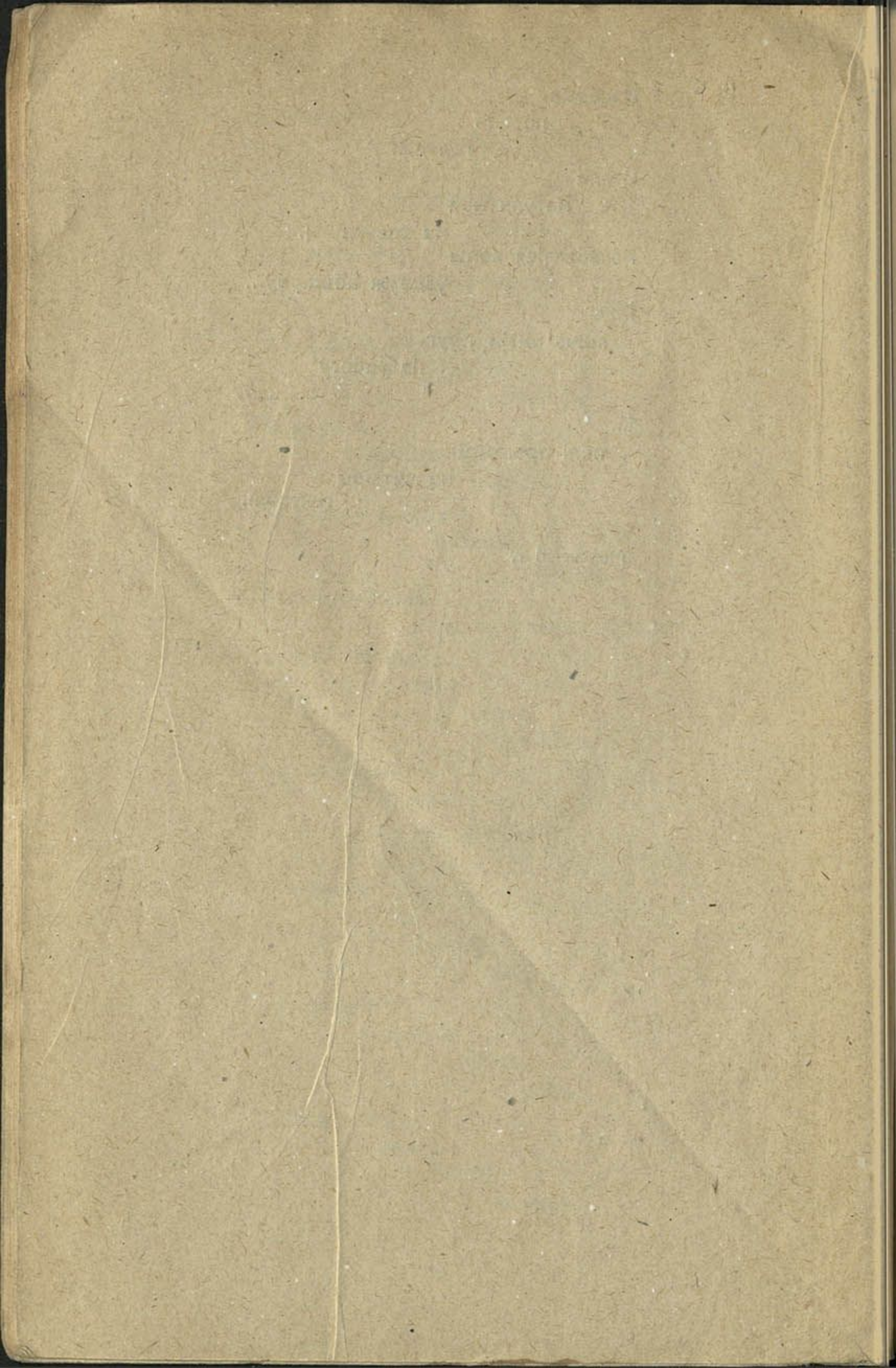
Стала
матуля мая
на ўзвышшы.

Разьбегліся вочы
ўздоўж абшараў...

І...
яшчэ адзін плуг
на работу
вышаў.

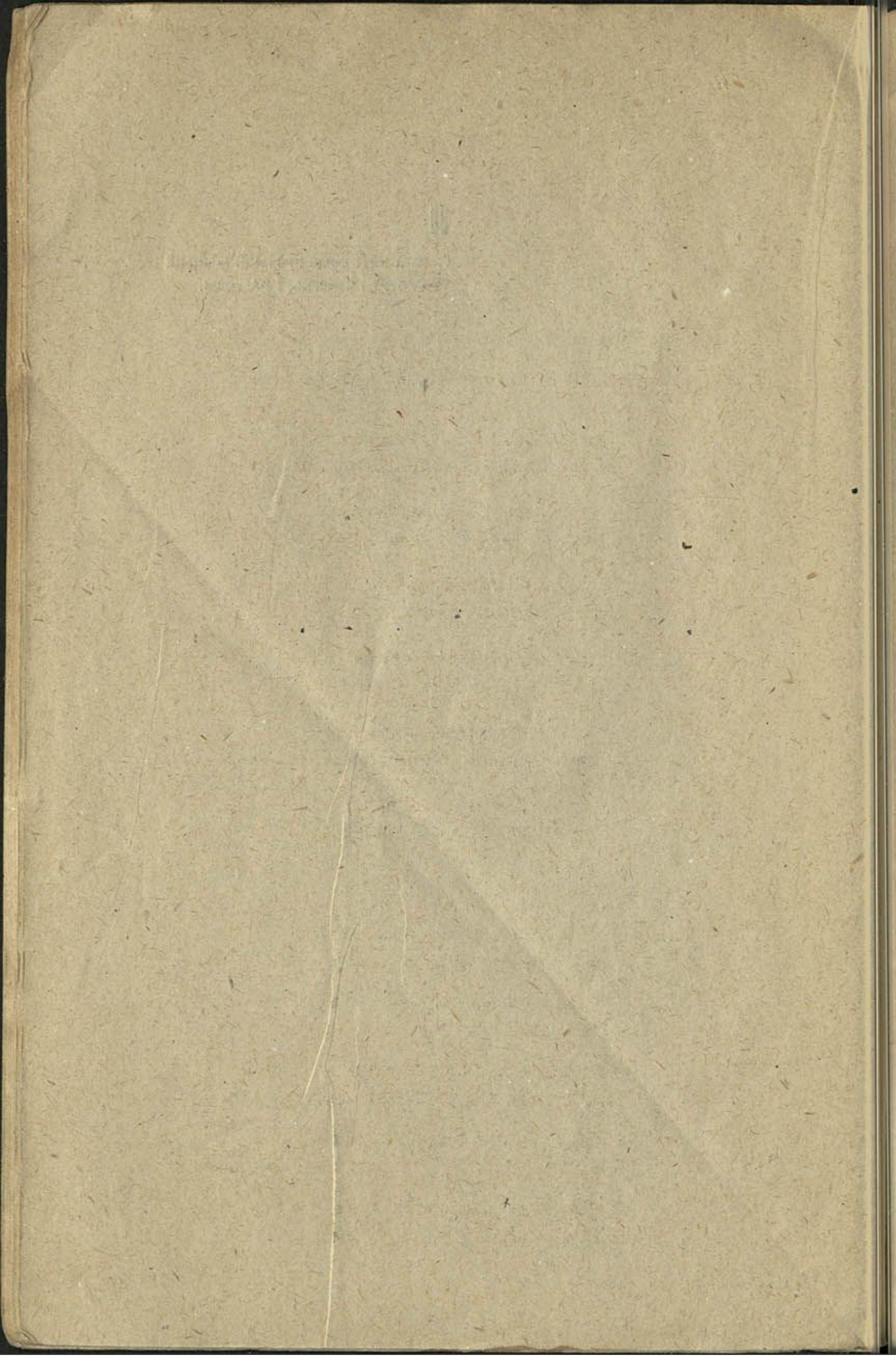
І...
палі прыбылі
на чатыры
гектары.

Менск—31 г.

||

.. ГЭТА НЯЎТОМНАЕ КРОЧЫЦЬ ЖЫЦЦЁ
ПРАЗ БУРУ І СЬМЕРЦЬ, І ПАГРОЗЫ.

АБВЯШЧАЮ Я СВОЙ ПРЫГАВОР

Ад Масквы да Узьдзенскіх сёл
Я ўсе сьцежкі пяшком прайшоў.

І цяпер я прыпомніў крыху,
Што я меў на сваім шляху.

Я апошні губляў свой лёс,
Падбіраючы панскі прост.

Я на карку сваім валок
Ярмо праз мільён валок.

Нада мною ўзьнімаўся біч—
Гнаў няспынна мяне паніч.

У зьнямозе я піць прасіў—
Мне атруту даваў панскі сын.

* * *

І ў асеньні пажоўклы час
Я па іншаму жыць пачаў
Я па сьвеце бадзяцца стаў...
Не адна прамільгнула вярста.

Не адну я спаткаў бяду,
Здабываючы шчасьця руду.

Многа я сустракаў людзей,
Што прайшлі буры грозных падзей.

Многа чуў я пра жах вайны,
Што ўзьнімалі на нас паны.

Я тугу мо, каўшамі браў,
Калі йшоў на вайну мой брат.

Адыходзіў і панскі сын
Супроць Вільгэльмскіх сіл.

Брат на брата ішоў з нажом.
А паніч толькі піў ды жор.

Ды хадзіў у прытон шынок
Афіцэрскіх кахаць жанок.

А брат брата страляў і труціў.
А паніч толькі вальс круціў.

* * *

Над зямлёй
Дыміўся сіні ліпень
І прапах крывёй
Увесь прасьцяг,
Быццам тысячы
Разьбітых скрыпак,
Плакаў сьвет,
Шкадуючы жыцьця.

А жыцьцё,
Суровае ў змаганьні,
Сабе дбала
Лепшую красу.
І бацькі
Прад краем прысягалі,
Што сыном
Свабоду прынясуць.

І калі
Ў паўстаньні дзён вялікіх
Голавы зьляталі
З дужых плеч,
Па бацькох
Спраўлялі мы памінкі,
Мы братоў
Праводзілі на сьмерць.

Цягнікі
Бягою ашалелай
Па франтох
Разносілі байцоў.

І гармат
Стальныя
Жорлы
Жэрлі

Маладое,
Бурнае
жыцьцё.

За жыцьцё,
Што стрэльбы прагна жэрлі,
І за кроў,
Што выпілі штыкі,
Здабылі нам
Фабрыкі і землі,

Сьвет красы
Прыдбалі нам бацькі.

А цяпер
З-за чорных завугольляў,
У тавэрнах,
Брудных кабарэ,
Прадаваць
Хадзілі нашу волю
Махляры
З бярлог Пуанкарэ.

.....
І цяпер толькі я пачуў,
Што разьлік аддаюць панічу.

Гэта той!
Гэта той паніч,
Што ўзьнімаў нада мною біч.

Гэта той!

Гэта той панскі сын,

Ад якога ўвесь сьвет галасіў.

Я цяпер на ўвесь сьвет крычу,

Што адпомсьціць хачу панічу.

Інжынэрам пасья з-за мяжы

Ты прыехаў, паніч, да нас жыць.

Ты па нашым хадзіў краі

І за пазухай камень таіў.

Ты чакаў чорны змрок, каб ізноў

З чашы здрадніцкай піць нашу кроў.

Што табе!—

не баліць душа

За краіну машын і шахт,

За краіну вялікіх бур,

За Магніта і Днепра-буд.

Ты хацеў расстраляць зару,

Адабраць волю з нашых рук.

За крываваыя франкі, кат,

Ты сястру прадаваў на гвалт.

Думаў, будзеш ізноў глядзець,

Як братаў павядуць на сьмерць.

Думаў — прыдуць паны з тых краін

Зрабіць з краю красы — край руін.

Думаў — будуць пропэлеры ў рытмі

Распыляць па-над краем іпрыт.

І натоўп адзічэлых людзей

Будзе з распаччу бегчы дзесь.

Будуць плакаць і лухнуць, і тлець,

Рагатаць, сустракаючы сьмерць.

І, быццам пажоўклы ліст,
Будуць трупы ляжаць па зямлі.

Гэта мы прыгатуем для тых,
Хто на нас узьнімае штых.

Буду я да апошніх сіл
Ваяваць за краіну красы.

Я ў рэспублікі слова прашу —
Абвясьціць хачу свой прысуд.

Вось такую ліхую брыду
На сьмерць я сам павяду.

Буду слухаць я дзікі крык,
Калі грудзі праніжа штык.

Закапаю я гэты труп
Не пад музыку стройную труб,

А пад ворагаў дзікі плач,
Што ішлі для нас ямы қапаць.

А калі яны з дзікасьцю зноў
Выйдуць край мой глуміць вайной,—

Пакуль дзень мой яшчэ ня зьмерк,
Я зары не аддам на зьдзек.

Мне жыцьцё загубіць не шкада,
Толькі волі на гвалт не аддам.

Буду я да апошніх сіл
Ваяваяць за краіну красы.

А калі я ў змаганьні памру,
Будзе сын вартаваць зару.

Над магілаю стане мой сын,
Пра ліхія раскажа часы.

Комунары з пахмурым чалом
Скінуць шапкі ў пашану з галоў.

Цымбалісты жалобаю струн
Прапяе пра герояў комун.

І жарства на маіх грудзёх
Узгадае другое жыцьцё.

І сьмяротную кроў нашу з трун
Будзе піць серабрыстая рунь.

І вось там, дзе жыцьцё я складу,
Будуць плавіць мо' домны руду.

І вось там, між балот ці ў стэпу,
Затрымціць электрычны пульс.

Ад Чанша да Брытанскіх сталіц
Лістапад звонам зор празьвініць.

Ад Масквы да Панамскіх сяліб
Будзе новы грымець Турксіб.

ПОМНЯЦА НАМ РАССТРАЛЯНЫЯ ДНІ

Вось мая вёска
Між дрэў і далін
З песьнямі траў і аселіц.
Зямлі кожны крок
Тут крывёю абліт
І тугой нашых продкаў засеен.

Калісьці ля гэтых
Платоў і ля брам
Браты мае кленчылі ніцма.
І край мой ішоў,
Бы галодны жабрак
Пад крыжам драўляным маліцца.

Несьлі паны
На крываваых руках
Зьдзек для палёў і для фабрык.
Помню той дзень
У трывозе зьмяркаў,
Акрываючы неба ў крываваыя хварбы.

Кружылася распач
Над сонным сялом,
Бразгала сьмерць
У халодныя шыбы.
Зямлю і жыцьцё
Забіралі ў палон,
Гналі братаў на пагібель.

Ноч, узмахнуўшы
стамлённым крылом,

Падала ніцма
На грудзі курганаў.
І вораны трупы
Клявалі ў палёх,
Трупы братоў расстраляных.

Помню, як нема
Крычаў і стагнаў
Казлоўскі Адась,
Слабацкі Салановіч...
Ворагаў рогат.

І сьвіст бізуна
Водгульлем плыў
Па палёх палыновых.

Помню, пылаў
Па-над Лошаю мост.
Дымам зацьмілася сонца...
Пад плач і тугу
Залацістых бяроз
Ішлі паміраць комсамольцы.

І беглі іх маткі,
Зрывалі з грудзей
Прапахлыя потам сарочкі...
А вечар пахмуры
Сярдзіта глядзеў
На зьдзек белапольскі у Мрочках.

.....

Вось мая вёска
Над ціхай ракой
У хвалях аўсоў патанула.
Кожны цяпер
Перастаўлен там кол,
Перакопана кожнае шула.

З балот, што распухлі,
Вантробамі цел
Выварочвае трактар
Пахучую тлустасьць.

Хаўрусная сіла
І радасьць расьце,
расьце
баявая
магутнасьць.

Сеньняка створан
Колгас „Будаўнік“.
Ператворана шчасьце
Напружанай працай...
Помняцца нам
Расстраляныя дні,
Чорныя дні окупацыі!

РАДЫЁ-ОПЭРА

Бадзяецца змрок
Ля маіх дзв'ярэй
І рукамі халоднымі
Ў шыбы бразгае.
Трывога мяне
Ў свой палон бярэ,
Рассыпаючы йголки
За пазухаю.

Навостраным вухам
Нямых антэн
Намацваю гоман
За тысячы вёрст мо'.
І слухаю, як
На дварэ каля сьцен
На маю цішыню
Змрок нажы
Свае вострыць.

А ціш узбунтована
Рвецца ў столь
І рэпродуктар
За горла сьціснула...
Апантаны
Танцуе Чарльстон
Краіна
па-над Віслаю.

Ўліваюцца
Ў мой пакой
Хвалі з далёкіх
Антэн варшаўскіх.
Я пазнаю,
Што гэта ня свой
Гоман і сьпеў,
Зусім ня наскі.

Гэта там і пяюць,
І сьмяюцца паны,
І шукаюць пацехі
Ў разбэшчаных вальсах.
Толькі па клавішах
Піанін

Блудзяць
П'яныя
Паляцы

І з лёжы ў антракце
ў буфэт і фойэ
Нясуць
Свае тулабы цяжкія.
Шансанэтка
Куплеты распусныя пяе
І турэе джаз-банд
На відэльцах
і Пляжках.

Ваксаваныя боты.
Паркетны бляск.
Залатыя пагоны—
Іскрамі...
А лёкаям толькі
Абы зарабляць—
Косткі лізаць
Будуць з панскімі лыскамі.
Выходзіць актрыса
З-за чорных куліс.
Панства выцягвае
Шыі азызлыя.
Хоча яна
Зарабіць на барыш,
Славу сабе заслужыць
Прад „айчызнаю“.
Я адчуваю
Кожны рух
І бачу няшчырасьць
Лагоднай мімікі.

За злоты зламаны
Ў яе бяруць
Напевы
Прадажнае Лірыкі.

І верцяцца
Ў танцы шалёным
Паненкі,
Страі
Ўзьвіваюцца Лёгкія...
А за дзьвярмі
Хлеба просяць калёкі
А за дзьвярмі
Їх калеюць лёкаі.

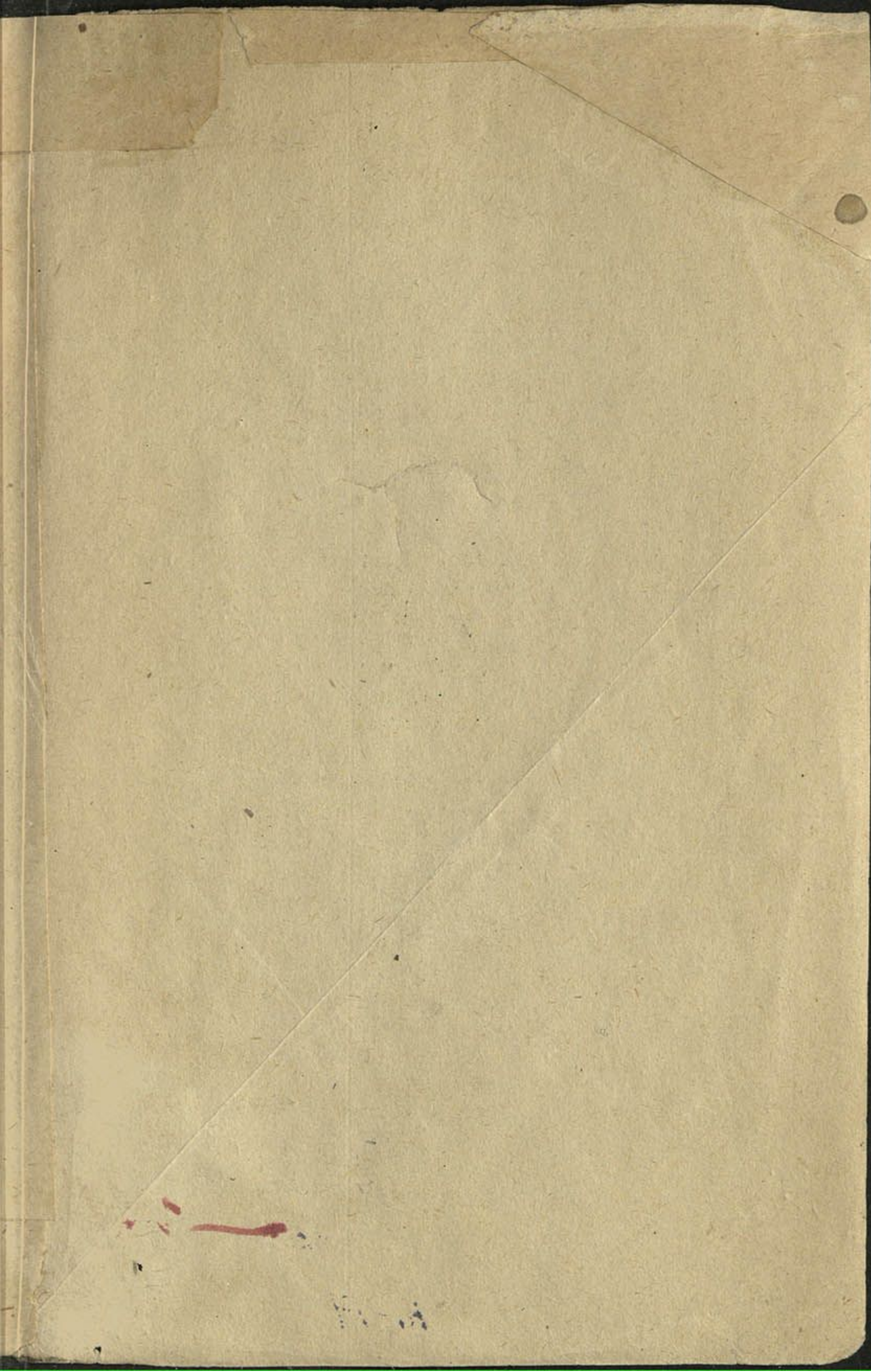
А за сьцяной
На панэлі, ля брам
Бадзяюцца здані
Галодных і змучаных.
Панскае літасьці
Просіць жабрак,
І чуюцца стогны
Калек балючыя.
— „Хлеба і працы!
— Мы хочам жыць!
— Скарынак ня хочам
Мы з вашых рук“...
І з клясаю кляса
Їдзе на нажы.
І чуецца толькі
Парэбрын хруст.

Вось яна вашая
„Rzecz Pospolita“
З панамі Юзэфамі
Ды Залескімі
Шоўкам адны шалясьцяць,
Аксамітамі,

А другія зьвіняць
Кайданамі жалезнымі.

Біб. ім. К. МАРКСА.
Менск 30-ХІ-30 г. 9438-2404. 7664

Адд. _____
Кл. № _____
К. - 14

5

Цена 1 руб. 70 кап.

Бел. акад
1994

80000003 12 1375

1964

